

Rumunija

Monitoring Antene 1, vodeće komercijalne mreže, te TVR1, prvog kanala javne televizije

DVIJE TV MREŽE, DVIJE REALNOSTI

Manuela Preoteasa

1. Sažetak

Za ovaj izvještaj je izvršen monitoring dvije TV mreže, Antene 1, vodeće komercijalne mreže u Rumuniji, te TVR1, prvog kanala javne televizije. Antena 1 je treća po gledanosti tokom cijelog dana na nacionalnom nivou, dok je TVR1 prva, djelimično zbog svog gotovo potpunog tehničkog dometa u ruralnim područjima. U urbanim područjima, Antena 1 je drugi vodeći kanal, a nakon nje slijedi TVR1. Monitoring je usmjeren na selekciju i hijerarhiju vijesti, ugao izvještavanja i balans informacija, na osnovu kriterija o odabiru vijesti iz perspektive javnog interesa. Konkretnije, neutralnost vijesti je analizirana na osnovu dva indikatora: predstavljanja gledišta svih strana i neiznošenja novinarskog stava.

U kvantitativnom smislu, u odnosu na emitovano vrijeme, politika dominira u oba informativna programa. Ali, hijerarhija informacija ima najveći uticaj i komercijalna televizija se definitivno rukovodi drugačijim ciljevima od javne. Prebacujući se između ova dva kanala, gledalac ponekad gleda dvije različite realnosti.

Uobičajena hijerarhija praćenih tema

Antena 1:

1. Djeca (društveni aspekti i zdravlje): zloupotreba djece i društvene kampanje za pomoć pri skupim operacijama;
2. Nesreće (uglavnom saobraćajne nesreće, ali i požari);
3. Domaća politika (primjećen je paradoks: iako obično zauzima sporedno mjesto u odnosu na društvene teme, domaća politika je bila jedina tema u glavnoj informativnoj emisiji 20. aprila);
4. Obične činjenice dramatično snimljene (filmske tehnike);
5. Šou biznis umjesto tema posvećenih omladini;
6. Ekonomske teme sa snažnim društvenim fokusom (penzionerski život, uslovi putovanja vozom, propisi o terasama na obali mora, plate, krediti, falsifikovani proizvodi);
7. Zdravlje (osim već naznačenih tema vezanih za djecu, fokus je na farmaceutskim i medicinskim otkrićima);
8. Ekologija – nekoliko priloga (od kojih su neki bliski ekonomskoj oblasti, npr. subvencije za uništavanje starih automobila);

9. Događaji iz svijeta (dominiraju tabloidni prilozi).

TVR1:

1. Domaća politika (obično se emituje kao skup različitih kategorija: direktnih linkova, priloga, intervjua);
2. Događaji iz svijeta (ozbiljne teme, uz samo nekoliko laganih priloga);
3. Pravosuđe i unutrašnji poslovi (sa fokusom na istrage u velikih korupcijskim slučajevima);
4. Domaća ekonomija, naročito turizam (pripreme za 1. maj – državni praznik koji većina Rumuna provodi kao kratki odmor);
5. Sport (pokrenuta je medijska kampanja nakon što je fudbalski navijač u posmatranom periodu lancem udario snimatelja TVR1);
6. Razno (uključujući i pravosuđe i unutrašnje poslove);
5. Društvena i zdravstvena zaštita.

Teme koje nedostaju

Obrazovanje, omladina, zaštita okoline, praćenje privrede, poslovna odgovornost preduzaća prema potrošačima, društvo, okolina.

Uklon, format

Novinarski uklon je uglavnom neutralan, reporteri primjenjuju pravila balansiranja informacija. Međutim, poštovanje privatnog života i pretpostavka nevinosti se, s vremena na vrijeme, zanemaruju. Ton reportera Antene 1 postaje emotivan kada izvještavaju o običnim činjenicama, pokušavajući da ih učine atraktivnijim i 'seksipilnijim', dok izvještavanje na TVR1 pomalo naginje sivilu, zbog ponekad stereotipnih snimaka. Preferirani format se razlikuje od jedne TV mreže do druge, direktni linkovi su česti na TVR1, dok komercijalna stanica uglavnom emituje priloge i vijesti. Za vijesti se ne navodi izvor, zbog čega je teško provjeriti da li su takvi prilozi originalni ili su zasnovani na agencijskim izvještajima.

2. Izvještavanje o različitim temama

TVR1 ne samo da započinje program domaćom politikom, već tu temu pokriva gotovo dvostruko više od Antene 1: 29% nasuprot 17%. Događaji u svijetu su na javnoj televiziji na prvom mjestu po trajanju, dok Antena 1 vodi u ostalim temama (naročito saobraćajnim nesrećama, koje se često stavljaju u uvodni dio). Čini se da obje TV mreže dovoljno prate ekonomiju i društvene teme, ali kvalitet vijesti je prilično slab.

Teme posvećene omladini i djeci skoro da ne postoje na TVR1, u poređenju sa Antenom 1, koja je u posmatranom periodu emitovala dosta negativnog sadržaja u ovom smislu.

Politika i veliki korupcijski slučajevi

Javna televizija obično pokriva glavnu temu *Jurnala* serijom izvještaja koji se emituju na početku. Obično se u prvom dijelu emituje 9 do 10 minuta domaće politike i slučajeva korupcije, nakon čega slijede događaji iz svijeta. Čini se da su i drugi izvještaji grupisani u blokove.

Zbog ovoga je lako odrediti strukturu večernjeg informativnog programa na TVR1, u skladu sa gore objašnjenim principima. Program počinje temom dana, koja se pokriva različitim izvještajima: obično direktnim linkom, nakon koga slijede priloz i eventualno intervjui. Kada je događaj u toku, gost u studiju nudi objašnjenja o temi za vrijeme pauza u direktnom linku; priloz i intervjui daju pozadinu koja je potrebna za stvaranje kompletne slike o temi. Informativni program TVR1 usko prati dnevne aktuelnosti, ali mu nedostaju autorski priloz, tj. originalni, temeljiti izvještaji. Iako je jak u pogledu informacija, *Jurnalu* nedostaju snažni snimci i malo boje. Nakon gledanja više izdanja večernjeg dnevnika, stiče se utisak dobro organizovanog programa, ali sa određenim stereotipima, naročito u snimanju. U posmatranom periodu nije bilo ekskluzivnih tema.

Tema posvećenih obrazovanju, omladini, tehnologiji, interesima potrošača, zaštiti okoline, ostalim poslovnim i ekonomskim temama (npr. fondovima EU-a, promjenama nakon priključenja EU – subvencijama za poljoprivrednike, itd) ili nema ili su rijetkost na obje posmatrane TV mreže. U poređenju sa štampanim medijima, koji su tematski širi, čini se da oba posmatrana informativna programa na TV-u gaze istom uhodanom stazom (svaka u svom stilu, ali bez mnogo originalnosti od emisije do emisije). Pojedini kritičari bi moguće objašnjenje potražiti u nedostatku novinarske mašte ili jednostavno u njihovoj ljenosti, što ih sprječava da prikupljaju originalne činjenice uz pomoć kojih bi mogli ispričati priču. Ovu pretpostavku podupire emitovanje temeljitih i relevantnih izvještaja o određenim temama i na Anteni 1 i na TVR1. (na primjer, vezano za politiku, sekvenca od 3. aprila o postavljanju nove vlade: izvještaj daje dubinski pogled na background novih ministara, na ironičan, ali neutralan način, vodeći gledaoca da ima kompleksno razumijevanje teme. Među TV mrežama, TVR1 je postala jedinstvena kroz balansirano izvještavanje o velikim korupcijskim slučajevima na dnevnom redu).

Iako su izolovani, ovi slučajevi dokazuju da oba emitera imaju novinare koji su u stanju da ponude dosljedan i relevantan sadržaj o ozbiljnim temama.

Pravosuđe i unutrašnji poslovi

Obje stanice obilno izvještavaju o pravosuđu i unutrašnjim poslovima u kvantitativnom smislu, ali sa značajnom razlikom u sadržaju. Antena 1 traži filmsku radnju i prati najimpresivnije i najdirljivije slučajeve zlostavljanja (prekršaja) i nesreća. Hijerarhija na TVR1 ukazuje na to da se prioritet daje slučajevima korupcije o kojima se vrše istrage, naročito velikim slučajevima, koji se emituju na početku programa.

Obrazovanje, omladina

Omladina i obrazovanje se ignorišu. Antena 1 je emitovala samo jedan prilog o djeci (koja su predstavljena kao ljudska bića sa ličnošću i sposobnostima, a ne

kao žrtve): muzičko takmičenje za djecu 'Želim da budem velika zvijezda', koje organizuje časopis VIP, što je više reklamni, nego novinarski prilog. TVR1 je emitovao dva priloga posvećena djeci i omladini (2. aprila, prilog o bebi koja je izašla iz kome, nakon što ju je navodno udario momak njene majke, i vijest u kojoj se javlja o nestanku dvoje djece u Brašovu, koja je emitovana 12. aprila).

Zlostavljana i bolesna djeca i društvene kampanje

Zlostavljana i bolesna djeca su omiljena tema informativnog programa *Observator* komercijalne televizijske mreže Antena 1. Tri priloga koja se odnose na takvu djecu otvaraju program 2. aprila 2007. godine.

Politika se prati dosta površno, međutim to zavisi od samog događaja. Očiti paradoks se uočava u odnosu na 20. april u poređenju sa 24. aprilom. Dana 20. aprila 2007. godine se očekivala ostavka predsjednika zemlje, Trajana Băsescua, nakon što je on sam izjavio da namjerava da to učini u slučaju da Parlament glasa za njegov opoziv. Tog dana, Antena 1 je odbacila sve druge teme u svom glavnom informativnom programu i posvetila cijelu emisiju, u trajanju od 43,31 minuta, nepostojećem događaju: ostavci. Iako je predsjednik promijenio mišljenje, Antena 1 je emitovala specijalni blok koji se sastoji od linkova, intervjuja i priloga na istu temu: očekivanog događaja koji se nikad nije dogodio. Očekujući Băsescuov govor uživo iz predsjedničke palate Cotroceni, gost u studiju, novinar Cristian Tudor Popescu, bio je prisutan tokom cijele emisije, komentarišući temu. S druge strane, politika je 24. aprila gotovo ignorisana – na dan kada se u Parlamentu odlučivalo o važnim elementima referendumu o opozivu. Uprkos relevantnosti teme, Antena 1 je večernji dnevnik započela društvenom kampanjom u korist malog Luke, osmomjesečnog djeteta koji se oporavlja od teške operacije, koju je finansijski pomogla fondacija koja se nalazi u okviru iste grupacije kao i Antena 1. Nakon direktnog linka iz Francuske, uslijedio je niz priloga o zanimljivostima – o mladoj djevojci koju je ljubavnik doktor bacio kroz prozor i koja proslavlja svoj tužni 18. rođendan, o umjetniku koji je tužio Ministarstvo za kulturu zbog navodnog kršenja svojih autorskih prava, o sponzoru fudbalskog kluba koji je navodno počinio krivično djelo vozeći sa oduzetom dozvolom, o porodicama koje napuštaju zgradu koju je povratio njen vlasnik, te jedna od najboljih infotainment vijesti dana, "NLO-i (neidentifikovani leteći objekti) su nas opet posjetili – bar tako je pomislio jedan građanin u Bacauu...", kako je voditelj najavio ovu vijest.

Antena 1 je 24. aprila 2007. ukupno emitovala samo 213 sekundi politike (u poređenju sa 2599 na dan ostavke 20. aprila). Među ostalim interesantnim podacima je to da je 40% političkog izvještavanja 24. aprila posvećeno pres konferenciji senatora Dana Voiculescu, lidera Konzervativne stranke koja je inicirala tri prijedloga zakona koji su svi predstavljeni u jednom prilogu u *Observatoru*. Dan Voiculescu je nekadašnji vlasnik Antene 1, ali prije godinu dana je svoj udio prenio na kćerke. Dnevne aktuelnosti tog istog dana (24. aprila 2007), onako kako ih je prenio TVR1, izgledaju drugačije. Prvi javni kanal je posvetio 613 sekundi temi dana, referendumu za opoziv predsjednika. Emitovan je niz priloga, direktnih linkova i intervjuja u cilju davanja sveobuhvatne slike o

posljedicama raznih propisa koje su donijeli poslanici, naročito zbog toga što su ta pravila promijenjena u toku same igre.

Raspoređene u kraće priloge, Antena 1 je emitovala veći broj i širi niz tema, što bi inače predstavljalo prednost u informativnom smislu. Međutim, nedosljednost i često neispunjavanje kriterija vijesti čine ovaj informativni program spektakularnim u smislu slike, ali irelevantnim po svemu ostalom. Simulacija reakcije javnih čuvara u slučaju terorističkog napada, nezgoda u cirkusu (krokodil ugrizao trenera), saobraćajne nesreće, požari (bez objašnjenja potencijalnih društvenih posljedica) obični su događaji koji se dešavaju hiljadu puta dnevno širom svijeta. Infotainment, vijesti iz šou biznisa, od kojih su neke posvećene samopromociji, takođe su dio glavne informativne emisije.

Možda se najinteresantnija tabloidizacija vijesti može primijetiti na Anteni 1 u odnosu na događaje iz svijeta, od kojih se većina bavi svim, samo ne politikom, biznisom i ekonomijom. Osim informacija o Iraku i drugim žarištima, ono što dopijeva u vijesti su neobične činjenice i događaji širom svijeta. Beba stara nekoliko mjeseci u SAD-u dobila poziv za regrutaciju od vojske, dvoje penzionera taksijem proputovalo nekoliko hiljada kilometara da pronađu novu kuću, mačka prešla 800 km da nađe svoje gospodare, itd. Ovakvi infotainment prilozima su prisutni u znatno manjoj mjeri na javnom kanalu, ali ga ne mimoilaze u potpunosti. TVR1 posvećuje blok o vanjskim dešavanjima ozbiljnim temama, a obično na kraju programa emituje nekoliko živopisnih priloga.

Zdravlje

Razdvajanje spojenih rumunskih blizanaca koji se pripremaju za riskantnu operaciju u bolnici u Clevelandu u SAD-u je tema koju su uveliko pratili međunarodni mediji. Na Anteni 1, ova tema je bila prisutna u gotovo polovini posmatranih izdanja *Observatora*; dio toga je prezentiran na originalan način, kao što je ekskluzivni intervju sa bakom blizanaca ili telefonski izvještaj iz SAD-a o pripremama za riskantnu operaciju.

Religija

Religija se, u slučaju Antene 1, uglavnom prati sa stanovišta navodnih neregularnosti koje su počinili pojedini sveštenici (metode liječenja uz novčanu naknadu, mito). Obje TV mreže prate glavne vjerske teme, bilo domaće, bilo međunarodne (npr. pripreme za svetu krizmu, beatifikacija Pape Ivana Pavla II).

Kultura

Izvještavanje o kulturi je gotovo u potpunosti zamijenjeno izvještavanjem o šou biznisu, uz veoma malo izuzetaka (kao što je festival srednjovjekovne umjetnosti u Brašovu). Posmatrajući kulturu u širem značenju (što uključuje tradicije raznih etničkih grupa), namjera rimskog imperatora Julija da zabrani udaju djevojčica mogla bi imati uticaja na društvo kada bi predstavljala više od namjere, mada je, zapravo, veoma malo vjerovatno da će ta namjera ikada biti pretočena u praksu, te stoga takav prilog ne zavrjeđuje da se nađe u vijestima. Kratki prilog o radnom vremenu muzeja u Sibiuju, promocija posljednje knjige Paula Coelhoa, vijest o kartama za koncert Rolling Stonesa u Bukureštu, izvještaji o Stradivarijevoj violini

i violini koja je pripadala Enescuu¹, promocija dva rumunska muzička CD-a (od kojih je jedan proizvod novine iz iste grupacije, *Jurnalul National*) i obavijest o smrti Kurta Vonneguta, predstavljaju izvještavanje o kulturi na Anteni 1 u emisiji *Observator* u posmatranom periodu. Ono što je paradoksalno je da je ovo više (bar u kvantitativnom smislu) od onoga što se emituje u *Jurnalu* na TVR1 (javna televizija ima kanal *Culture*, koji je u potpunosti posvećen kulturi).

Format

Ako TVR na svom prvom kanalu koristi dosta direktnih linkova (neki bi rekli čak i kada to nije potrebno, jer ne donose nikakvu dodatnu vrijednost), Antena 1 najviše koristi originalne priloge i vijesti. Začudo, u oba slučaja, čini se da je sve napravljeno unutar kuće, ne citiraju se nikakve novinske agencije, mada je očigledno da se informacije o dešavanjima u svijetu ne mogu saznati bez pomoći međunarodnih novinskih mreža ili drugih izvora. U cijelom posmatranom periodu je dat samo jedan citat: citira se jedan domaći medij po pitanju Băsescuove odluke da podnese ostavku u slučaju da poslanici glasaju za proceduru opoziva. Dakle, podatke koji govore o formatu, onako kako su prezentirani u dodatku, treba uzeti sa rezervom, zbog nedostatka citata. Zbog specifičnog načina izvještavanja (putem kratkih priloga), Antena 1 emituje više vijesti od TVR1 i ima znatno manje direktnih linkova (umjesto toga, reporteri se često mogu vidjeti kako stoje dok govore u priložima). Direktni telefonski pozivi su u oba slučaja rijetki. TVR1 ih češće koristi za javljanja vanjskih dopisnika. Ipak, intervjui znaju biti napravljeni u različitim formama, od razgovora sa gostom u studiju, do ekskluzivnog intervjua, ili serije intervjua čiji cilj je prenošenje 'žestokih' reakcija na najnovije događaje.

Uklon

Političke vijesti su obično izbalansirane i u njima se iznose stavovi širokog niza lidera. Politika u posljednje vrijeme znači manje akcije, a više svađe, kao što se često dešava kada političari napadaju jedni druge, tako da novinari love njihove izjave da bi izvještaje učinili živopisnijim i dramatičnijim. U kontroverznim situacijama, u političkim i ekonomskim izvještajima se iznose stavovi druge strane, što zahtijevaju konkretni propisi Nacionalnog audiovizuelnog vijeća (CNA). Granica uplitanja u privatni život u slučaju običnih ljudi, s druge strane, veoma je tanka. Žrtve nesreća se u priložima Antene 1 snimaju se na veoma agresivan način, s ciljem ostavljanja utiska na gledaoce. TVR1 obično ne emituje ovakve sadržaje, mada se dešavalo u slučaju obje posmatrane stanice da je uklon, tj. ton reportera često bio optužujući u odnosu na istrage koje su u toku: o zlostavljanju djece, pljačkama, šikaniranju. Ove teme uglavnom obezbjeđuje PR odjel Ministarstva unutrašnjih poslova (ili isti odjel u lokalnoj policiji), a novinari vole da uključe takve sekvence u svoje izvještaje igrajući se sa ljudskim interesima.

Takođe, u blizini mjesta saobraćajne nesreće ili požara, reporteri nehotice pretjerano reaguju, koristeći epitete za opisivanje saobraćajne nesreće o kojoj izvještavaju kao što su *grozno*, *strašno*, čak i '*senzacionalno*'. Kada se izvještava o nasilju, pretpostavka nevinosti se ponekad ignoriše. Iako se većina

¹ George Enescu (1881 – 1955) – rumunski muzičar, jedan od najvažnijih kompozitora 20. vijeka.

takvih izvještaja može vidjeti na Anteni 1, u toku posmatranog perioda prvi kanal javne televizije je vodio kampanju pod nazivom 'sportski teroristi', gdje je stanica bila emotivnije angažovana nego obično. Kampanja je pokrenuta nakon što je snimatelja TVR1 udario fudbalski navijač, 'huligan', kako su ga novinari nazivali u svojim izvještajima. Izvještavanje je, stoga, postalo neizbalansirano, pretežno zbog uklona novinara, koji su ponekad ignorisali pretpostavku nevinosti; u suprotnom bi se u izvještajima mogao čuti stav navodnog huligana kroz glas njegovog advokata.

S jedne strane, stav voditelja/reportera prema senzacionalnim temama se može osjetiti i u informativnom programu komercijalne TV mreže: voditelj informaciju o terapijskim svojstvima jedne vrste povrća u liječenju impotencije prema kineskim metodama (koje su stare hiljadu godina!), naziva 'najnovijom viješću'. U drugom primjeru, voditelj predstavlja malo vjerovatnu pretpostavku kao potvrđenu, nesumnjivu činjenicu: 'nepoznati leteći objekti su nas ponovo posjetili'. U drugoj situaciji, reporter se ne može suzdržati da ne opiše saobraćajnu nesreću u kojoj je bilo nekoliko mrtvih kao 'spektakularnu' (Antena 1). Javni TRVR1 previše koristi tehničke mogućnosti da nadoknadi nedostatak snažnih slika, kao što je već ranije opisano. Čini se da je reporter uvijek na terenu i da izvještava stojeći na lokacijama koje nemaju značaja za gledaoce (u hodnicima Parlamenta, iako je njegov rad završen ili nije ni počeo). Takođe se dešava da gledalac vidi uglavnom glavu reportera u živom prenosu iz jedne od palata (Vlade, Predsjedništva, Parlamenta), dok se ambijent na terenu ne vidi. Prilično ignorisane u političkim vijestima, tehnike stajanja (*stand up-a*) za vrijeme izvještavanja na Anteni 1 koriste se previše i u drugačijim okolnostima nego na TVR1, često da bi se neke obične situacije učinile atraktivnijim. U ovom slučaju je moguć efekat bumeranga: kamera prikazuje žrtve saobraćajne nesreće (čak i leševe) dok ih iznose iz slupanog automobile, ili se sam reporter može vidjeti kako stoji usred aktivnosti o kojoj govori, kao u tele-šoping spotovima. Selekcija i hijerarhija vijesti u slučaju TVR1 uglavnom prati javne aktuelnosti, dok se na Anteni 1 prate kriterije razdražujućih zanimljivosti.

Za Antenu 1 se može posumnjati da je pristrasna kada se radi o pres konferencijama, inicijativama i stavovima senatora Dana Voiculescu, lidera Konzervativne stranke i oca glavnih dioničara ove medijske grupacije. Strategija stanice u odnosu na prioritete u izvještavanju o politici ponekad djeluje zbunjujuće, jer se politika ili ignoriše ili stavlja na vrh prioriteta (vidjeti prethodno opisani slučaj od 20. i 24. aprila), što zavisi od faktora koji izgleda nemaju veze sa javnim ciljevima.

3. Selekcija i hijerarhija – prve vijesti

Neki bi rekli da ako imate djecu, ne želite da gledate *Observer*, glavnu informativnu emisiju na Anteni 1. Prve teme *Observera* su obično zlostavljana djeca, nestala djeca koja su kasnije pronađena mrtva, te mališani koji boluju od strašnih bolesti. Izvještaj o nestaloj djevojčici, za koju se kasnije pokazalo da je ubijena, otvara večernji dnevnik Antene 1 dana 3. aprila 2007. godine. Sličan temi od prethodnog dana, nakon koga slijedi niz takvih sadržaja koji se prate

narednih dana u posmatranom periodu. Treća tema se odnosi indirektno na slučaj doktora protiv kojeg je podignuta krivična tužba zbog zlostavljanja tinejdžerke i na mjere koje je protiv njega poduzelo strukovno udruženje i univerzitet gdje predaje. Ovaj slučaj dr. Trancae i njegove navodne žrtve, tinejdžerke Andree, konstantno se prati na Anteni 1 u prvom dijelu posmatranog perioda. Vijest o nestalom djetetu u Hogizu (okrug Brašov) otvara i dnevnik TVR1, ali samo kao najava. Inače, program počinje onim što voditelj naziva događajem dana, imenovanjem nove Vlade. Izmjene Zakona o nacionalnoj agenciji za integritet, antikorupcijskom tijelu čije osnivanje je zahtijevala EU, nalaze se u vrhu prioriteta u *Jurnalu* TVR1.

Poređenje između *Observatora* na Anteni 1 i *Jurnala* na TVR1

- nekoliko primjera -

3. april

Kao što je već rečeno, Antena 1 se 3. aprila bavi slučajem nestale djevojčice u Hogizu, čije tijelo je pronašla policija. Vijest se iznosi na žestok i gotovo apsurdan način. Nakon što ga je policija uhvatila, reporter pita ubicu: 'Kada si je silovao, prije (ubistva) ili poslije?' Takva pitanja, čiji cilj je da dirnu gledaoce, šokantna su, a izvještaju nedostaje analiza koja bi gledaocu omogućila da shvati pozadinu, zašto se takve stvari dešavaju, ko je odgovoran za ovakva zlostavljanja djece. Ovakvi slučajevi se na Anteni 1 iznose gotovo svake večeri, ali nedostaju uzroci ovih pojava, statistički podaci, eventualna društvena i psihološka tumačenja. Čini se da novinare ne interesuje ništa drugo osim da prikažu što krvavije snimke događaja i da rekonstruišu tok radnje.

Teme koje dominiraju u drugom dijelu su usmjerene na religiju (izvršene pripreme za krizmu, beatifikacija Pape Ivana Pavla II), seksualno zdravlje, novčane nagrade za Uskrs (veliki dodaci u državnim firmama čiji su dugovi javnom budžetu reprogramirani).

Prilog 'najnovija dobra vijest' nudi informacije o biljci koja se koristi za liječenje prema metodama kineske medicine koje su stare vjerovatno hiljadu godina. Peti prilog u drugom dijelu je jedan od najboljih: tema se, u suštini, može sažeti kao 'John oženio Marie'. Ali, nije to bilo koji John (već John John Tiriac, sin tenisera multimilionera Iona Tiriaca, jednog od najbogatijih ljudi u Rumuniji). Marie je modna dizajnerica, kćerka glumice. Prilog iz šou biznisa, u kojem se ignoriše činjenica da se protiv John Johna već više od dvije godine vodi krivična istraga zbog posjedovanje droge.

Ovaj dio završava sa još dvije teme koje se odnose na djecu: u prvoj se radi o društvenoj kampanji prikupljanja novca za bebu kojoj je potrebna operacija, kampanji koju vodi nevladina organizacija iz grupacije *Fundatia Mereu Aproape*, a druga je vijest o spojenim rumunskim blizancima koji su spremni za opasnu operaciju u Americi u junu. Nove najave uvode treći dio emisije.

Nestalo dijete u Sintesti: "Još jedno nestalo dijete, još jedan gospodin". U ovom slučaju je osumnjičen otac i policija ga je testirala na detektoru laži, ali on je na testu pao nekoliko puta, jer je dolazio ili pijan ili pod uticajem tableta za smirenje.

Reporter ga je intervjuisao: 'Da li vas je policija pitala jeste li ga (dijete) ubili', 'Da, takve stvari'. Pitanja i odgovori se čine nevjerovatnim, kao zaplet iz nekog Kafkinog romana.

Nema istraživačkih izvještaja, nema zaključaka, nema stručnjaka koji bi analizirali ponašanje ovakvih zločinaca. Upravo suprotno, u slučajevima kao što je ovaj, reporter se bavi rekonstrukcijom činjenica da bi izvještaj učinio snažnijim.

Na Anteni 1 formiranje nove Vlade slijedi nakon priloga o djeci žrtvama ubica. Izvještavanje o novoj Vladi je izbalansirano, dosljedno i originalno. Uklon, djelimično ironičan, ali zadržavajući neutralnost, podupiru zanimljivi osnovni podaci i elementi iz biografija članova kabineta. Iako je jedini sagovornik u prilogu čelnik Vlade, premijer Calin Popescu Tariceanu, čini se da su informacije pažljivo obrađene. Nakon ovog priloga slijedi izvještaj reportera iz sjedišta Parlamenta, gdje se treba glasati o novoj Vladi. Iako se ne može vidjeti ništa osim hodnika u zgradi, reporter koristi direktan link kao uvod za snimljene izjave političkih lidera koji su intervjuisani na temu nove Vlade. Selekcija izjava je interesantna i relevantna. Ipak, prilog završava amaterski, glasinama o predsjedniku Băsescu, za koje se ne navodi izvor i koje očito nisu dokumentovane.

Politika je predstavljena u samo dva priloga, dužine 340 i 160 sekundi. Glasanju u Parlamentu za novu Tariceanovu vladu je dato drugo mjesto, nakon slučaja doktora protiv kojeg je podignuta krivična prijava. Prilog je napravljen uz dozu satire, reporter novu Vladu naziva 'kopiletom' i prikazuje poslanike kako se tuku, bacaju predmete jedni na druge, te ukazuje na sukob između stranaka. Stavovi svih stranaka se iznose kroz izjave. Druga politička tema se odnosi indirektno na političare, kao predmet podizanja krivičnih tužbi od strane tužilaca Nacionalnog antikorupcijskog odjela (DNA) protiv konzervativnog senatora Dana Voiculescu, njegove kćerke Camelije Voiculescu (vlasnice medijske kuće Antena 1) i još jednog konzervativnog političara, Georgea Coposa. Daje se pregled glavnih optužbi, kao i žučljiva reakcija Dana Voiculescu, koji istragu naziva 'poremećenom, kretenizmom, glupošću'. Dan Voiculescu prijeti DNA-u da će neko biti osuđen zbog pokretanja ove istrage ukoliko se dokaže da su optužbe protiv njega lažne. Stav DNA o Voiculescuovoj reakciji se ne iznosi. Upravo suprotno, sljedeći prilog počinje: 'Daniela Morara (čelnog čovjeka DNA) Dan Voiculescu optužuje da je zatražio od Rumunske obavještajne službe da ga obavijesti o svim Voiculescuovim ličnim i poslovnim vezama sa raznim ljudima'. Kao dokaz, pominje se pismo koje je Morar navodno napisao, ali se ono nijednom ne prikazuje pred kamerom. Umjesto tog dokumenta, gledalac može vidjeti Dana Voiculescu kako na pres konferenciji čita Morarovo navodno pismo. Stav ovog drugog nedostaje. S druge strane, glagolsko vrijeme koje se koristi u izvještaju ukazuje na neuvjerljivost, sumnju: 'za njega se navodi da je rekao', 'on je navodno došao do pukovnika X, itd'. Reporter ne provjerava vjerodostojnost ovakvih informacija kod nezavisnih izvora, kao ni legalnost navodnih postupaka DNA. Umjesto toga, prilog daje subjektivno tumačenje onako kako ga vidi Dan Voiculescu, koji će Parlamentarnom odboru za zloupotrebe prijaviti postupke za koje optužuje DNA.

Na TVR1 se može primijetiti drugačiji pristup. Ova stanica istragu koju je pokrenula DNA o Voiculescuovim poslovima smješta među udarne vijesti kojima počinje informativni program. TVR1 emituje optužbe i prenosi stav senatora pod istragom. Prilog o navodnom pismu čelnog čovjeka DNA na kanalu TVR ne postoji.

Javna televizija: Veliki korupcijski slučajevi otvaraju dnevnik

TVR 1, 11. april: Vijest dana je pokretanje krivične istrage u važnom slučaju velike korupcije u vezi sa energijom (165 sekundi), u kojem se bivši ministar Codrut Șereș optužuje za podrivanje domaće ekonomije, veleizdaju i ekonomsku špijunažu. Novinar ispred DNA izvještava o ovoj temi putem živog linka, u dijalogu sa voditeljem, koji je takođe prikazan u okviru. U drugoj istrazi koju prati TVR1 se izvještava o policijskim akcijama u slučaju huliganskog napada na snimatelja TVR-a. Opet je uspostavljen direktan link sa reporterom na terenu, kojem voditelj postavlja pitanja o ovoj temi, nakon čega slijedi prilog u kojem se opisuje kontekst. Ovaj izvještaj je trajao 218 sekundi, više od prethodno praćene krivične istrage.

Nakon toga slijedi niz političkih priloga: imenovanje nove vlade, sastanak Nacionalno-liberalne stranke (opet putem živog linka), vijest u kojoj se citira intervju predsjednika Bănescu-a dat rumunskoj novini. Ostali izvještaji: prilog o kašnjenju vozova od nekoliko sati, zatim nekoliko priloga i vijesti iz socijalne i finansijske oblasti, kao i o trgovini ljudima (dva različita priloga). Nakon toga se emituje niz manjih priloga o prilično laganim temama, koje nisu nužno lagane zbog potencijalnog efekta, ali nijedan od ovih događaja nije temeljito predstavljen (naprimjer, neslaganje između predsjedništva i Parlamenta o regulisanju oslobađanja od carine). Vanjske teme su predstavljene u laganim vijestima (dvoje američkih penzionera taksijem prešlo 4000 km radi selidbe, sud donio presudu o očinstvu djeteta Anne Nicole Smith).

Istog dana, u *Observatoru* na Anteni 1: obična činjenica postaje vijest, ali ne bilo kako – skrivene kamere se koriste da temu učine spektakularnijom. Nekoliko mladih ljudi je otišlo na planinu na roštiljanje, ali je javni čuvar pomislio da su ilegalni lovci i zaprijetio im oružjem, a oni su sve snimili mobilnim telefonom. Iako se njegov stav iznosi u vijesti, javni čuvar je satjeran leđima nasuprot grupi mladih ljudi. Odgovori se prenose od jedne do druge strane, kao u partiji ping-ponga, što je konstantna osobina većine emitovanih TV izvještaja u kojima se predstavljaju suprotstavljeni stavovi. Reporter ne istražuje ozbiljno ovu temu i osnovne činjenice, niti traži objašnjenje od stručnjaka da bi pomogao gledaocima da shvate ko je načinio prekršaj, ko je odgovoran za koju činjenicu, da li je prekršen pravni okvir i kako, te sve druge elemente koji su obavezni za istinsko informisanje o temi.

Slijede drugi prilozima emitovani u prvom dijelu informativnog programa: tragična saobraćajna nesreća sa četiri žrtve, lagana vijest o načinu na koji su senatori dolazili na posao dok su njihovi vozači štrajkovali, dva priloga o poljskim požarima, vozač kojeg je pogodila metalna konstrukcija kрана, potom ozbiljna

tema koja se tretira površno, bez ikakve pozadine, kao i druge slične teme, o nezdravim uslovima u porodilištu u Alexandriji². Još jedna nesreća se desila u šumi, 13-godišnji dječak se ubio nakon što je pronašao pušku koju je njegov ujak ostavio neobezbijeđenu za vrijeme lova; ubrzo nakon toga, ujak je počinio samoubistvo. Reporter sugerira sumnje o krivolovu, ali ne obrazlaže dublje takav pristup, tako da se ta činjenica ne može razviti u nešto ozbiljnije. Ovo ne ostaje ništa više od tužne, ali ipak svakodnevne nesreće.

Emisija na Anteni 1 od 11. aprila ne propušta priliku da ponovi temu djece žrtava. Beba stara nekoliko dana se upravo oporavlja od kome, nakon što ju je navodno udario ljubavnik njene majke. Uprkos dužini priloga (dvije minute), gledalac zapravo ne saznaje šta se desilo, jer se prilog bavi rezultatom: djevojčica se nekim čudom oporavila, mama je želi nazad, ali socijalni radnik kaže da nema govora o tome. Umjesto da kopa dublje i da sazna ko je odgovoran za to što se dogodilo bebi i kakve mjere su poduzete protiv osumnjičenog, reporter ne čini ništa, osim što je pokušao da stupi u kontakt sa njim i naišao na agresivno odbijanje njegovog brata.

Poređenje dva izdanja otkriva interesantan pristup političkoj temi, povlačenju Demokratske stranke (PD) iz Vlade. Dok TVR1 primjećuje da su članovi PD-a dobrovoljno dali ostavke na svoje funkcije u kabinetu, Antena 1 emituje donekle drugačiju verziju. Državni sekretar iz PD-a je odbio da da ostavku, tako da je zaključak priloga na Anteni 1, zapravo, da članovi PD-a ne žele da odu.

Uskrs se približava i u informativnoj emisiji komercijalne stanice se prate efekti priprema za pravoslavni praznik u oblasti poslovanja. Antena 1 javlja da su samoposluge povećale prodaju za 30% i reporterskim izvještajem pokušava da uvjeri gledaoca u tačnost ovog podatka. U ovom izdanju se može pronaći i prilog o ekologiji: medvjed kojeg je uhvatio pojedinac koji ga koristi u komercijalne svrhe, kao maskotu za privlačenje mušterija, ne može biti pušten iako njegov gospodar nema dozvolu da ga drži zatvorenog. Gotovo je nepotrebno reći čime počinje Antena 1 na dan 12. april: dvoje djece iz požara spašavaju ljudi koji postaju heroji, prema riječima reportera. Drugi udarni prilog govori o veoma pijanom vozaču (granica alkoholizma je 1,8/hiljadu) koji, na pitanja policajaca, odgovara smiješnim kolokvijalnim izrazima (*'Bai, smechere/Hej, ti, pametnjakoviću'*); cilj ove scene je stvaranje utiska reality showa. Nakon ove teme slijedi prilog o saobraćajnoj nesreći: minibus je udario vozilo dačiu i reporter je već na terenu (što gledalac dobro zna) i pred kamerom prikazuje najimpresivniji dio udarenog auta. Dok to radi, ne može zadržati emocije i nesreću naziva 'senzacionalnom', ignorišući četvero ljudi koji su poginuli u nesreći. Nakon dva priloga o huliganstvu u sportu, slijedi tema iz oblasti unutrašnjih poslova: grupa Rumuna je navodno izvela pljačku vrijednu milion eura u umjetničkoj galeriji u Beču. Jedini sagovornik je glasnogovornik bečke policije, koji telefonom objašnjava optužbu. Niko ne govori u ime osumnjičenih.

Ostatak praćenih emisija na komercijalnoj stanici se nastavlja u istom maniru, fokusirajući se na izazivanje emocija.

² Grad na jugu Rumunije.

4. Zaključci

Komercijalna TV: Redovni gledalac glavne informativne emisije na Anteni 1 će pronaći veoma malo relevantnosti i dosljednosti u odnosu na dnevne aktuelnosti. Informacije su pune snažnih zvukova i slika, čiji cilj je da šokiraju, izazovu suze, ali ništa više od toga. Dominiraju prilozima sa slikom, ali forma vijesti se koristi kada se informacije iznose ukratko, odnosno kada reporter nema dovoljno slika. Obične teme (uslovi putovanja željeznicom) se čine seksipilnijim korištenjem skrivene kamere za snimanje. Druge očigledno obične činjenice se prodaju kao vijesti: dva Rumuna osvojila tri miliona eura na državnoj lutriji (televizija ne štiti njihov identitet, jer su pristali da javno govore). U drugim slučajevima, kamerom se pokušava rekonstruisati tok događaja: zločinac se vraća na mjesto gdje je silovao djevojčicu: najbolje je sve što je šokantno, čak i ako je informacija kolateralna šteta.

Javna TV: Čitanje transkripta TVR1-ovog *Jurnala* odaje utisak dokumentovanog informativnog programa, koji usko prati dnevne aktuelnosti. Ono što više frustrira je gledanje, jer privlačnost slika nije tako visoka. Način 'pakovanja' vijesti nema za cilj agresivnost, niti ubijanje dosade, osim u određenim okolnostima.

STATISTIČKI PRIKAZ SE NALAZI U ENGLESKOJ VERZIJI U PDF FILE-U